

# Pujals obre



Bufen nous vents en la política cultural a Catalunya. El conseller Joan Maria Pujals i el seu nou equip, capitanejat per Romà Cuyàs, han iniciat un tomb estratègic que és contemplat amb expectació pels agents de la cultura i els partits de l'oposició.

**T**ots els consellers d'un govern, quan accedeixen al seu càrrec, prometen continuïtat respecte la política dels seus antecessors. N'hi ha que ho diuen sincerament; altres ho fan simplement per educació. Joan Maria Pujals, quan va prendre possessió, va entrar en un perllongat silenci públic, per a desesperació dels periodistes de cultura de tots els mitjans de comunicació. Els nomenaments trigaven a produir-se i no hi havia senyals de quina seria la seua política. Després d'haver passat nou mesos des del seu nomenament, ja es pot dir que aquell silenci era significatiu.

Pujals és un punt d'inflexió en la cartera de Cultura dels successius governs de Jordi Pujol. La nova política, amb un alt component de risc, s'edifica sobre tres columnes bàsiques, diferents de les etapes de Joan Guitart i de Max Cahner, i potser més semblants a l'època de Joan Rigol. En primer lloc, la consideració de la política cultural bàsicament com una política industrial; segon, una revisió del concepte de cultura catalana, que passa per obrir les portes als creadors catalans que tenen el castellà com a llengua vehicular de la seva activitat; i tercer, l'autoexigència de diàleg amb les institucions de signe polític diferent al de la Conselleria i amb els agents culturals en general.

Aquesta tercera pota es va po-

der percebre amb el nomenament de Romà Cuyàs com a director general de Promoció Cultural, un càrrec que en mans de Cuyàs guanya en contingut polític. El nou director general (vegeu-ne l'entrevista en la pàgina 38) és una persona situada en un punt d'equidistància entre les dues

**El raonament de la Conselleria és: cal una indústria potent, i no hi ha indústria potent si no es compta amb la llengua castellana.**

grans opcions polítiques del país (Convergència i Unió i el Partit dels Socialistes de Catalunya). De professió editor –i per tant industrial de la cultura– ha tingut altes responsabilitats primer en l'administració socialista de l'estat, després en el COOB i ara dins d'un govern nacionalista català. Romà Cuyàs era, doncs, una peça clau per al projecte del conseller Joan Maria Pujals: per ser un industrial i per ser un home pont entre sensibilitats diferents.

Pel que fa a la consideració de la política cultural com una política bàsicament industrial, aquest és un canvi fonamental en referència a èpoques anteriors. Construïdes o pràcticament acabades les grans infraestructures culturals nacionals, però entrampat pressupostàriament en el seu manteniment, el Departament de Cultura ha optat pel diàleg amb els agents industrial públics i privats de la cultura a Catalunya amb l'objectiu de crear un clima favorable a la producció. El raonament al Palau Marc és: d'una banda, si no hi ha una indústria potent la cultura catalana no sobreviurà en condicions; de l'altra, no hi ha indústria potent si no es compta també amb la llengua castellana. I la conclusió, en camps com el cinema, l'edició o l'audiovisual és que la Generalitat, com a govern de Catalunya, ha de governar totes les manifestacions culturals que es produeixen a Catalunya, s'expressin en la llengua que s'expressin.

**"Marsé és plenament cultura catalana"**. Però on el conseller de Cultura Joan Maria Pujals ha mogut la peça més espectacular del seu "tomb" és en el sector amb més pes de la cultura catalana, el llibre. Els dos elements principals d'aquest capgirament han estat la distinció entre cultura i literatura catalanes i l'obertura de la Institució de les Lletres Catalanes (ILC), organisme que

# el joc

depèn de la Conselleria de Cultura, als escriptors en llengua castellana.

En unes declaracions recents al diari *El País*, Pujals disparava el tret de sortida al seu tomb cultural: "Marsé és plenament cultura catalana, però no forma part de la literatura catalana". La definició ha provocat reaccions diverses, l'escriptor citat, però, ha preferit defugir la tempesta: "no vull fer cap declaració sobre això. No m'interessa la política cultural", ha manifestat a **EL TEMPS**. Tampoc cap altre dels autors barcelonins que escriuen només en castellà no han dit res sobre la qüestió. Silenci prudencial.

I és que poques veus han criticat obertament la distinció de Pujals. L'escriptor Xavier Bru de Sala n'és un dels contraris. Bru de Sala assegura que la diferenciació feta per Pujals "no és pas nova" i afegeix, "està abocada a la contradicció, al fracàs escolar i semàntic". Aquest escriptor prefereix "la distinció entre cultura catalana —que arrenca amb la recuperació de la llengua i amb la Renaixença— i cultura de Catalunya —que és tota la realitat cultural del Principat s'expressi com s'expressi—. Aquestes dues distincions és possible, i fins i tot desitjable, que es fonguin, sempre que això no repercuteixi en un arraconament del català". La relliscositat de la qüestió i la poca definició d'aquest tipus de fronteres també fa que molts es mantinguin a l'expectativa, com l'editor en català Jaume Vallcorba: "No tinc opinió, és un tema molt important i caldrà parlar-ne en profunditat".

**Diàleg o substitució.** Per no caure empantanegat en una confusa discussió, hi ha qui prefe-

reix mirar-se el debat des d'un altre punt de vista. Per el catedràtic d'història de la literatura catalana, Jordi Castellanos, "cultura catalana i cultura castellana a Barcelona o cultura catalana en castellà és barrejar coses molt diverses. El que està clar és que en aquest terreny la societat catalana no ha estat mai conflictiva". Castellanos situa els termes en una escala més àmplia: "totes les societats modernes tenen bosses de cultures diverses i que conviuen, s'expressin en la llengua que s'expressin. Això no és problema, sobretot si hi ha una estructura cultural amb què la societat catalana s'identifiqui i que pugui dialogar amb aquestes bosses culturals. El problema és que la cultura catalana és molt feble, i no hi ha un intercanvi com passa arreu, sinó una substitució. Però queda clar que una cultura nacional no és mai una cultura tancada en una sola llengua". La complicació actual

i el concurs de definicions acceptables per tothom és ben diferent del que passava als anys 70, segons aquest catedràtic, "llavors hi havia una acceptació general d'uns mínims entorn d'aquesta qüestió, però ara en canvi hi ha un cert avergonyiment". Per Castellanos no és tant qüestió dels immigrants o dels escriptors en llengua castellana que són catalans, sinó "la utilització que se'n fa".

Sigui com sigui de moment la distinció de Pujals ha trobat un ampli consens dins el sector del llibre. L'escriptor, en català i castellà, Lluís Maria Tudó, considera, i no és l'únic, que Pujals ha fet "una manio-

**El consell assessor de la Institució de les Lletres Catalanes s'ha ampliat a escriptors catalans que escriuen en castellà. És un dels canvis impulsats pel conseller de Cultura Joan Maria Pujals.**



## "La 'Feria de Abril' és estranya a la cultura catalana"

Bienve Moya, etnògraf, concideix amb el conseller en la distinció entre cultura i literatura catalana, però alerta sobre els matisos d'aquest debat.

—*Què en pensa de la distinció entre literatura catalana i cultura catalana?*

—Tot això són grans brodats sobre una cosa. Es pot fer una diferència entre persones que estan immerses en el fenomen de la cultura catalana que poden utilitzar altres llengües que la catalana, això és innegable. També és veritat que el català és el que és i no una altra cosa, i ha tingut tota una sèrie d'entrebancs per normalitzar-se, no solament ara, sinó des de fa vora tres segles. Estic convençut que de literatura catalana només n'hi pot haver una, la que es fa en català.

—*Qualsevol expressió cultural realitzada a Catalunya és cultura catalana?*

—Evidentment. Tothom qui està enrolat en fenòmens socials que es viuen en el territori català, pertany o treballa dins la cultura catalana.

—*Aleshores, quina és la frontera entre cultura catalana i cultura no catalana?*

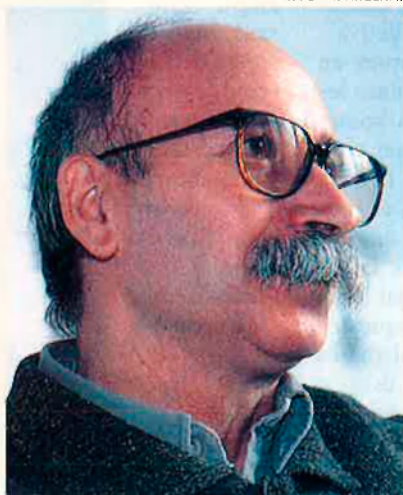
—Això ja és embolicar el tema. Arribar a aquest concepte de "cultura no catalana" és perillósíssim. Insisteixo en la definició d'abans, que no coincideix amb la de literatura catalana. I em sembla que és molt fàcil adonar-se'n si no hi ha mala fe. No hi ha una frontera, perquè de fronteres no n'hi ha enlloc. Tot té els seus clars-obscur. Però en canvi es vol posar una frontera en qüestions culturals, quan precisament la cultura és una matèria on poquíssima gent es posa d'acord a l'hora de definir-la. No té sentit aquest debat, i si en té és per poder fer caure algú al pa-

rany. Catalunya és un país mestís per definició.

—*Anem a casos pràctics: la Feria de Abril és cultura catalana?*

—Sí, perquè la fan persones que viuen immerses en la societat catalana. Ara bé, la *Feria de Abril* tal com està fent-se és un fenomen estrany en la cultura catalana. Però en qualsevol cultura de tant en tant hi ha fenòmens estranys, que acaben,

MIREIA MARGENAT



Bienve Moya. Considera que a qualsevol cultura hi ha fenòmens estranys.

o acceptats pel cos total de la societat o refusats. Ja es veurà.

—*I el flamenc de Mayte Martín?*

—Aquest cas i d'altres que fan flamenc a l'àrea metropolitana de Barcelona no es presta a cap confusió. A ningú se li acut dir que Tete Montoliu fa cultura americana, i en canvi fa jazz. El que no fan Mayte Martín i altres és folclore andalús. Són artistes d'un gènere que es diu flamenc i que avui és internacio-

nal. I com a persones que treballen aquí, pertanyen al flamenc que es fa a Catalunya, i per tant a la cultura catalana.

—*Davant l'expansió de fenòmens culturals importats d'altres cultures, la política cultural de la Generalitat ha de vetllar per la cultura autòctona?*

—No s'ha de prevenir res. S'ha de donar sortida a les coses que existeixen. No es pot cohartar ningú a no fer el que li agrada fer. De tota manera cal un debat molt ampli amb tots els agents que promocionen aquest tipus d'activitats. L'estatus d'emigrat no és bo, no ho ha de ser ningú. Tothom té dret a ser el que és la majoria d'on va a viure. I no és bo que els immigrants es perpetuïn com un gueto, d'on no hi ha manera de sortir-ne. Aquí sí que hi han d'intervenir, amb mesures educatives, totes les instàncies de la Generalitat i de l'estat. **O. C.**

bra dialèctica molt hàbil". En aquesta línia també van opinar escriptors, editors, publicistes, periodistes, llibreters i guionistes quan van ser convocats pel conseller el passat 9 de desembre a una reunió del consell assessor de la ILC, que també ha marcat una fita en el tomb de la Conselleria.

**Obrir finestres.** En aquesta reunió de principi de desembre per primer cop es va obrir la ILC a diversos sectors implicats en el sector del llibre, incloent-hi els escriptors catalans que escriuen en castellà, com Eduardo Mendoza i Manuel Vázquez Montalbán. També hi van ser editors i intel·lectuals com Josep Maria Castellet, Jaume Vallcorba, Àlex Broch, José Luis Giménez Frontín, Vicenç Altaió, Salvador Giner, Joan Agut, Lluís Maria Tudó i Carme Solé; a més del president del Gremi de Llibreters de Catalunya, Sebastià Borràs, el publicista Xavier Oliver, el periodista Enric Frigola i la guionista Teresa Vilardell.

La trobada va servir per obrir un procés no vinculant de reflexió, debat i elaboració de propostes sobre les funcions de la ILC i sobre les demandes dels diversos sectors implicats. Per fer operatiu el debat, es van constituir cinc comissions de treball que són coordinades per Isabel-Clara Simó, delegada de l'Àrea del Llibre, òrgan de gestió dependent del Departament de Cultura, que s'ha fusionat amb la ILC.

Isabel-Clara Simó defineix l'objectiu d'aquesta ampliació del consell assessor de la ILC: "es tracta d'obrir finestres a tota aquella persona de la societat que ha batallat en la literatura perquè opinin", i adverteix per als més suspicaxos: "no és que ens hàgim passat al castellà, es tracta d'un procés d'obertura i racionalització de la ILC". També en aquesta línia es manifesta el director general de Promoció Cultural, Romà Cuyàs: "no hi ha dubte que a Catalunya hi ha una altra cultura que coexisteix i que té